

ZNMK

Jrg 24 nr 2 zomer 2017

ZAANSE NATUUR & MILIEU KRANT

Het veranderende
landschap

Vogels voeren

Reuzenberenklauw

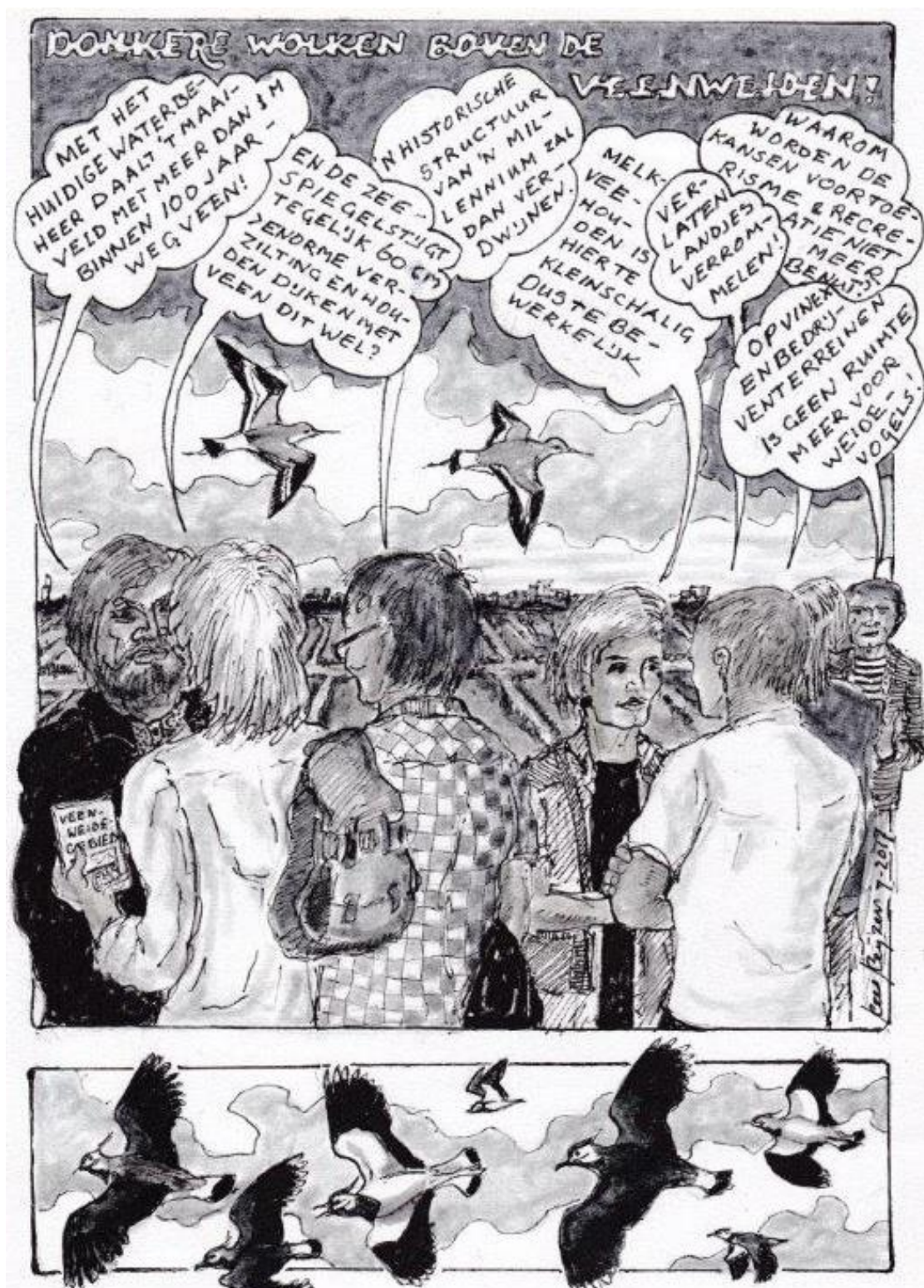
Muizen in de
Kalverpolder

Gedeelte Middel
wordt fietsstraat

Essentaksterfte

ZEK gaat voor
tweede zonnedak

Italiaanse populier

COLOFON

De Zaanse Natuur- en Milieukrant is een uitgave van het Zaanse Natuur- en Milieu Overleg (ZNMO). De krant verschijnt vier maal per jaar. De inhoud van de artikelen geeft niet noodzakelijkerwijs de visie van de redactie weer.

In Zaanstad bestaan diverse organisaties die zich (ook) inzetten voor natuur en milieu. Het ZNMO zorgt er voor dat deze afzonderlijke organisaties van elkaars activiteiten op de hoogte blijven, door periodiek overleg en door de uitgave van deze Zaanse Natuur- en Milieukrant. Ook treedt het ZNMO in voorkomende gevallen naar buiten met een gezamenlijk standpunt over een bepaalde kwestie.

Lidorganisaties ZNMO

- Kontakt Milieubeheer Zaanstreek 6353580 kmz@dds.nl
- Fietzersbond afd. Zaanstreek 6176250 sonjapuhl@hotmail.com
- Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging (Zaanstreek) 6140747 jkortenoxs4all.nl
- Milieudefensie Zaanstreek 06-48363237 zaanstreek@milieudefensie.nl
- OBW Ongeschonden Behoud Westzijderveld, 075-6167192 obwsecretariaat@upcmail.nl
- Open Polders Assendelft 6700267 openpoldersassendelft@hetnet.nl
- Staatsbosbeheer Veenweiden (Zaanstreek) 6282628 d.ofman@staatsbosbeheer.nl
- Vogelbeschermingswacht "Zaanstreek" www.vogelwachtzaanstreek.nl
- Zaanse Natuur en Milieu Centrum 6312020 info@zaansnatuurenmilieucentrum.nl
- Zaanse Energie Koöperatie 06-33800429 info@zaanse-energie.nl

Redactie: Loek Vlaanderen, Rita Melk, Elsa Loosjes, Gerrit Jan van der Schoor (vormgeving).

Aan dit nummer werkte verder mee: Erna van Gils, Kees Keijzer, Sonja Puhl,

Redactieadres en abonnementen-administratie: ZNMK, Kleine Tocht 4a 1507 CB Zaandam
Telefoon: 6353580 of 6212153
E-mail: kmz@dds.nl
Website: www.kmz1971.nl

Abonnementsprijs € 6,- per jaar.
Abonnement samen met lidmaatschap KMK €15,- per jaar.
Bankrekening NL62INGB0002368420
Deadline volgende ZNMK:15 sept '17

Vakantietijd en –gevoel

Voor het eerst sinds lange tijd zit ik weer eens buiten en kan ik dit redactioneel voor de ZNMKrant typen op het 'terras' achter ons huis in Koog aan de Zaan. Het is op het ogenblik hier in Oud-Koog buiten zo'n 27 graden Celsius, dus wat willen we nog meer. De mussen, merels en kool- en pimpelmeesjes doen rondom mijn benen een aanval op de broodkrummels die ik tijdens de lunch heb laten vallen en het zaad dat ik heb gestrooid. Gezellig die zenuwachtige fladderaars bij je. In de vijver happen vier goudvissen naar het voer dat Jan ze vanmorgen heeft gegeven en de kikkers zitten op de rand in de zon. Ongekend vakantiegevoel. Tijden niet gehad. Lekker rustig buiten want alle burens zijn aan het werk en gade is voor zijn plezier naar 'ver weg' aan het fietsen.

Alleen gestoord door het joelen en gillen van kinderen uit een nabij gelegen school, en de sigarenrook van de buurman. Ook is er ergens in de omgeving iemand iets aan het verbouwen. Een compressor slaat vaak aan, want er wordt met noest elan gespijkerd. Niet meer dat oude vertrouwde handwerk maar het felle getik van een luchthamer. Het lijkt wel een mitrailleur. Ook zijn er natuurlijk de vertrouwde geluiden en geuren van Olam Cocoa (v.h. ADM Cocoa) en Tate en Lyle.

De wereld verandert doorlopend. Jaren heb je er geen erg in en dan opeens zie je duidelijk een aantal zaken gebeuren die ingrijpende veranderingen tot gevolg hebben. Het onderwerp van deze krant is het veranderende landschap. Een stuk van de Zaanse Energie Koöperatie (ZEK) laat zien dat er ook wel een meer positieve ingreep in het landschap wordt gedaan die op het boerderijdak duidelijk zichtbaar zal zijn. Een prachtig nieuw project in Assendelft waar nog een

zonnedak wordt gelegd op zorgboerderij White Ranch van familie de Wit aan de Groenedijk 4. Lees het vooral en investeer – als u wilt en kan - duurzaam, ze zoeken geldschietters (meer info site van de ZEK: <http://www.zaanse-energie-koöperatie.nl>).

In de straat aan de voorzijde van ons huis zijn aan de overkant, op een postzegeltje grond – dat zeer geschikt was voor één niet al te grote eengezinswoning met nog een leuke tuin - wel vier gestapelde woningen neergezet. Kleine zeer dure woningen die in deze tijd van geldgebrek wel heel snel verkocht waren. Inbreiden is een goede zaak maar je kunt overdrijven. Gelukkig voor hem is de projectontwikkelaar er zeer goed uitgesprongen, lage investering (want op vervuilde gemeentelijke grond) en enorme opbrengst. De overlast is voor de buurt, want alle grond is bebouwd en verhard, dus met een enorme plensbui staat de straat weer tot over de stoepranden vol met water. En dat in een gemeente die meedoet met operatie Steenbreek onder het motto: 'Tegel eruit plant erin'. En dan stuur je vooraf aan het project hierover je zienswijze naar de gemeente en dan resulteert het toch weer in ontwikkelingen die dan achteraf weer rechtgebreid moeten worden met allerlei dure noodingrepen aan het riool en de bestrating. Dat dan wel weer voor rekening van de gemeente (lees de inwoners van Zaanstad) komen.

Rita Melk

Voor milieumeldingen kunt u bellen:

- Gemeente Zaanstad: 14 075
- Omgevingsdienst Noordzeekanaal-gebied 088- 567 0200. Ook kunt u op hun site, www.odnzkg.nl, een klachtenformulier invullen.
- Bewoners Aanspreekpunt Schiphol (BAS): 020 - 6015555 of www.bezoekbas.nl

De groene doe agenda

- Kalverpolder

Stichting Kalverpolder organiseert iedere dinsdag een werkdag van 9.00 tot 14.30 uur, werkplek is Kalverringdijk 32 te Zaandam.

- Kooiakkers

KNNV werkgroep Kooiakkers organiseert werkdagen op elke woensdag van 9.30 tot 12.00 uur en elke eerste zaterdag van de maand van 9.30 tot 14.00 uur. Bij: Leeghwaterweg 200 m voor de Ringdijk Wijdewormer.

- Westzijderveld

OBW en Vogelwerkgroep Westzaan

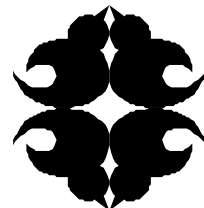
organiseren werkdagen op zondag 10 september, zaterdag 14 oktober, zondag, 19 november, Verzamelen bij de molen De Schoolmeester om 9.15, einde 13.30 uur. Info: obwsecretariaat@upcmail.nl

- Oostzanerveld

Vogelwacht Oostzanerveld organiseert werkdagen op de zaterdagen 2 en 23 september, 14 oktober, 4 en 25 november. Verzamelplaats Het Zaanse hoekje tussen 9.00 en 9.15 uur bij Waterring 1a te Zaandam. De werkzaamheden eindigen ca. 13.45 uur.

KONTAKT MILIEUBEHEER ZAANSTREEK

KMZ is in 1970 opgericht. De vereniging heeft tot doel het welzijn te bevorderen door te waken voor milieuaantasting en door het milieubeheer in de Zaanstreek te activeren. Dit geldt in de ruimste zin van het woord. KMZ zet zich in voor beperkte uitbreiding van Schiphol, voor verstandige ontwikkeling van het Noordzeekanaalgebied, voor beperking van de automobiliteit en behoud van het restant Zaanse veenweidegebieden. KMZ werkt zo veel mogelijk in samenwerking met verwante organisaties.

Vogels voeren

In de herfst is voor velen het moment om weer te beginnen met het voeren van vogels.

De mezen, groenlingen en mussen melden zich weer. Maar is de gekozen voerplaats wel goed gekozen? Achter de struiken loert namelijk gevaar.

Is de tuin vogelvriendelijk ingericht?

Zo ja laat de vogels maar komen! Maar met het voeren lokken we ook sperwers en katten naar onze tuinen. Zeker in de koude wintermaanden, waarin alle vogels naarstig op zoek zijn naar eten en pakken wat ze pakken kunnen. Voor tuinvogels als mus en mees is dat het voer dat we aanbieden. Voor de sperwer zijn het de vogels die dan massaal naar de tuinen komen. Ze zijn een gemakkelijke prooi. Voer je tuinvogels dan voer je dus ook sperwers.

Kattenbelletjes

Het is goed om te bedenken dat zo'n jagende sperwer onderdeel is van de wilde natuur. Huiskatten, die dat niet zijn, doden net zo goed enorme aantallen vogels. Daarom is het begin van het vogelvoerseizoen een goed moment om de kat, letterlijk, de bel aan te binden.

Natuurlijk verdienen sperwers net zo goed hun plek in de tuin als de andere tuinvogels. Ook zij moeten eten en ze werken er hard voor. Maar je voert om

de vogels te helpen, niet om een restaurant voor sperwers te openen. Om te voorkomen dat je achter- of voortuin een gedekte tafel voor sperwers of katten wordt, kun je het volgende doen:

Strooi het voer vlakbij de struiken. Zo kunnen de vogels snel schuilen voor roofdieren. Maar zorg dat geen struiken zijn van waaruit katten een verrassingsaanval kunnen uitvoeren. Hang voedersilo's vlakbij schuilplaatsen als struiken, bomen, klimop begroeiing. Verhang de voerplekken met enige regelmaat.

En komt de sperwer toch langs? Vergeet dan niet om voorval te genieten. Sperwers zijn magnifieke, wendbare en prachtige gekleurde vogels om te zien. Het betekent dat je tuin een plek is waar alle vogels terecht kunnen, ook de sperwer. Vogel vriendelijker kun je het niet maken..

Het veranderende landschap

In 2012 kwam de provincie Noord-Holland met de nieuwe groenagenda. Men wilde een deel van het Oostzanerveld bij wijze van pilot beheerarme natuur maken door het waterpeil te verhogen. Dit heeft maken met bezuinigingen: beheer kost nu eenmaal geld. Hoe staat het met die pilot in het Oostzanerveld? In de omgeving van de Spoorlijn en de A7 bij het spoorviaduct heb je een goed overzicht van dit deel van het Oostzanerveld. Wat je opvalt, is dat de boomopslag is toegenomen en meer rietvelden zijn waar te nemen, zie foto.

Er zullen in de toekomst meer rietlanden ontstaan, maar in rietlanden voorkomen stevige veenpakketten, die opbollen door haarmosgroei, de verdere inklinking van het veen.. De boomopslag zal echter meer toe gaan nemen en de biotoop zal een grote verandering gaan krijgen. De invloed op de weidevogels is groot: deze zullen in

de toekomst wegblijven. Het beheren van rietlanden komt nu aan de orde. Rietland moet men ook onderhouden want de boomopslag en braamopslag zullen blijvend toenemen. Bij goed rietbeheer zal het gemaaid riet moeten worden afgevoerd, maar in het vaarland is dat een bijna onmogelijke opgave. Hoewel het technisch wel mogelijk is,

kan men het niet rendabel tot biobrandstof verwerken. Rondom de composthopen zal ook ruigte ontstaan door voedingstoffen.

De bomen nemen de ruimte in de beheerarme natuur. Voor een vogelliefhebber is het moeilijk te accepteren dat de weidevogels aan het verdwijnen zijn. Elk jaar zie je de achteruitgang. Zangvogels en bosvogels en halsbandparkieten nemen de plaats in van grutto, Kieviet en tureluur.

Dit alles gaat geleidelijk. Het open landschap verdwijnt en het gevaar van oprukken van verstedelijking staat ons ook te wachten: woningbouw in de toekomst.

Verdere informatie over "Biobrandstoffen in het Activiteitenbesluit" vindt u op www.infomil.nl.

Het veranderende landschap maar dan aan de Amsterdamse kant

Vanaf 2030 wordt er in de haven van Amsterdam geen steenkool meer overgeslagen. Dat vermeldt het Strategisch plan 2017-2021 dat Havenbedrijf Amsterdam dit jaar heeft uitgegeven. Er is al enige tijd een daling waar te nemen in de overslag van steenkool. Amsterdam is tot nu toe nog steeds de een na grootste kolenhaven – Rotterdam is de grootste – in Europa. Per jaar wordt er ruim 18,5 miljoen ton kolen overgeslagen en verhandeld. De haven heeft echter ook de grootste benzineopslag ter wereld. Per jaar worden er ruim 41 miljoen ton olieproducten verhandeld, voornamelijk benzine, diesel en kerosine. 76 procent van de economische activiteiten in de haven hangt samen met fossiele brandstoffen.

Door steeds minder gebruik te maken van fossiele brandstoffen voor het opwekken van energie komt er straks een groot gebied vrij in het westelijk havengebied. Natuurlijk staan er al projectontwikkelaars te trappelen om dit gebied 'her' in te richten. Er worden voor de vrij te komen ruimten al nieuwe plannen bedacht en dan is er – naar wij

hopen – veel ruimte voor meer duurzame ontwikkeling en innovaties bij de nieuwe activiteiten. Ook zullen er zich meer bedrijven vestigen die draaien om recycling van allerlei reststromen die nu nog de verbrandingsoven in gaan. Ook komen er nog meer windturbines te staan en op die wijze ontwikkelt de haven zich steeds meer tot een groene energieleverancier, een 'batterij van de stad'. Het Amsterdams Havenbedrijf is

Amsterdam zo maar ook in Alkmaar). Hoe groen is dan de groene opgewekte stroom?

Wel blij zijn we dat op overzichtelijke termijn (2030) de kolen uit het Amsterdams havengebied zullen zijn verdwenen. Kijken de Zaankanters niet meer uit op de enorme grijs-zwarte bergen kolen die juist aan de Zaanse zijde vaak voor overlast van stank en stof zorgen. Bij duurzame opwekking

sinds enige tijd ook mede-eigenaar van een windpark in de Afrikahaven. Ook zijn er ontwikkelingen om er een zonnepark te gaan vestigen. Er wordt nu al groene energie opgewekt uit recycling van organisch afval en de verbranding van huisvuil en rioolslib. Maar dat huisvuil wordt helaas vaak vanuit het buitenland geïmporteerd; dit om de capaciteit van de verbrandingsovens maar optimaal te gebruiken (dat is niet alleen in

van energie horen geen kolen meer.

Op het ogenblik zijn er nog drie kolenterminals gevestigd, samen goed voor ca. 110 hectare grondbeslag. Er werken momenteel nog 350 mensen. Indirect is dat natuurlijk meer, dus er is nog wel enige inzet nodig om deze werknemers in de toekomst en in de nieuwe situatie ook weer werk te bieden bij de alternatieve activiteiten op de kadeterreinen.

Natuur als nooit tevoren

De verandering in de vegetatie door het binnendringen van exoten stellen de natuurbeheerder voor nieuwe vragen. Als uitersten zijn twee tegengestelde benaderingen mogelijk, die onder natuurbeschermers ingang vinden. De eerste is: niet ingrijpen. Deze zienswijze gaat uit van de opvatting dat de exoot op den duur vanzelf zijn expansieve vermogen verliest, als het ware uitraast en na verloop van tijd een bescheidener plek in de begroeiing zal innemen. Daar tegenover staat de opvatting dat nieuwkomers te vuur en te zwaard bestreden dienen te worden en dat alles in het werk moet worden gesteld om ze zo snel mogelijk kwijt te raken. Als de komst van een exoot grote economische schade met zich

meebrengt, zal doorgaans de laatste zienswijze worden gevolgd. bijvoorbeeld: om dijken te beschermen worden muskusratten bestreden; de waterschappen proberen zoveel mogelijk de opmars van de snel groeiende, drijfmatten van de grote waternavel te beperken, evenals de waterwaaier, die beide de watergangen verstoren.

De reuzenberenklauw is een exoot die de inlandse flora overwoekert met zijn reuzenbladeren van een meter lengte. Die dichte haarden vormt waardoor andere soorten wegwijnen. Maar vooral is het probleem dat het sap van deze plant brandwonden veroorzaakt bij aanraking. Er is grote kans dat de reuzenberenklauw zich uitbreidt in de

natura 2000 -gebieden Zoals het Guisveld, de Kalverpolder, het Oostzanerveld, en het Wormer- en Jisperveld. Dat op het ogenblik veel boeren stoppen met hun bedrijf maakt het gevaar voor uitbreiding van de reuzenberenklauw in deze gebieden alleen maar groter.

In de Kalverpolder zijn al een 50 stuks verwijderd die in de polder stonden. Langs de Middel in Westzaan waren diverse planten uit de tuinen ontsnapt van deze creatieve plant. Want mooi is deze zeker als eenling; een groep is minder mooi.

Als u een reuzenberenklauw heeft, knip dan na de bloei de bloem weg zodat er geen uitzaaiing kan plaats vinden.

Reuzenberenklauw

Deze komt uit de Kaukasus en is al van af 1920 in Nederland, maar de laatste tijd breidt hij zich steeds verder uit door de hogere temperatuur in onze leefomgeving (opwarming van de aarde).

De plant is schermbloemig en kan vier meter hoog worden. De enorme bladeren worden wel een meter lang. De paraplubloemen bloeien van juli tot september met een scherm van 50 cm diameter.

De stengel is rood en behaard en het sap geeft bij aanraking brandwonden die na 24 uur verschijnen. De reuzenberenklauw kan men vinden in grote hoeveelheden langs spoorwegen, sportterreinen, in verwaarloosde tuinen en langs waterlopen. Het zaad verspreidt zich op de wind ongeveer tien meter ver en blijft wel zeven jaar kiemkrachtig. Als het zaad in een waterloop komt, blijft het drijven door het oliegehalte in het zaad.

Waarom bestrijden we de reuzenberenklauw?

- 1 De berenklauw neemt steeds meer ruimte binnen de inlandse flora in. De plant onttrekt het zonlicht aan de inheemse flora en daardoor gaat de diversiteit daarvan achteruit. Wel komen op de schermbloemen veel insecten af. Vooral bijen, hommels en zweefvliegen.
- 2 De bestrijding van de plant, om brandwondenletsel te voorkomen, is ook nodig, omdat het sap van de plant na aanraking van de huid na 24 uur blaasvorming geeft en bruine vlekken, deze gaan wel meestal na twee weken weg.

Bestrijding van de reuzenberenklauw is een lastige zaak. Er is veel tijd en inzet voor nodig. Afmaaien helpt niet; de penwortel blijft zitten en loopt binnen de kortste tijd weer uit. Het zaad van de schermbloem verwijderen helpt ook niet; vaak ontstaat er na een week een nieuwe schermbloem.

Het inzetten van schapen geeft het zelfde resultaat als het maaien. Het uitsteken van de penwortel is tot nog toe de beste manier. De penwortel moet daarvoor eerst van de steel afgehaakt worden om het opnieuw uitlopen te voorkomen. Als de plant in bloei staat, moet de bloem van de stengel verwijderd worden. Met een paar mensen zijn in de Kalverpolder en de Wezelstraat de berenklauwen verwijderd door deze uit te spitten. Zij zijn begonnen met graven zonder toestemming van de grondbezitters. In de Wezelstraat zijn namelijk wel zes eigenaren van de grond. Zij zullen dat wel goed gevonden hebben nu de EU heeft gesteld dat invasieve exoten door de lidstaten bestreden moeten worden. Voorlopig zijn we echter niet van de reuzenberenklauw af. Het zaad wacht ook zijn tijd wel af..

Kurkdroog 2017

De droogte van dit jaar laat dit jaar behoren tot de droogste jaren ooit gemeten. Het gevolg is een extreem laag grondwaterpeil en versnelde bodemdaling. De neerslag is al een tijd laag en de verdamping hoog. Door de droogte klinken veenbodems extra in. Ook zakt het grondwaterpeil, omdat het niet wordt aangevuld met regenwater. Bovendien zakt het grondwaterpeil omdat bomen en planten en ook de boeren tegelijkertijd wel water aan de grond onttrekken. Dat zorgt voor extra daling van het grondwater, nog meer droogte en dus ook meer bodemdaling. Voor huizen op houten palen en rioleringen op veengrond is het lage grondwaterpeil een kostbare aangelegenheid. De kosten voor een laag grondwaterpeil liegen er niet om, geschat wordt dat de schade van een tekort aan grondwater in gebouwd gebied tot 2050

tientallen miljarden euro's bedraagt. De gemeentes kunnen droogteschade beperken door middel van actief grondwaterpeilbeheer. Hoe dan ook zou het goed zijn als we naast de aandacht voor piekbuien en een te hoog grondwaterpeil meer oog krijgen voor de gevolgen van laag grondwater en bodemdaling. Naastgelegen afbeelding komt van het Planbureau voor de Leefomgeving (www.pbl.nl). Daar staat o.m. "Het groene veengebied midden in de Randstad, het Groene Hart, is een uniek landschap dat door mens en natuur door de eeuwen heen is gevormd. De verandering van het landschap is soms door bewuste interventies als verstedelijking en voedselproductie tot stand gekomen, maar vaak ook sluipend gegaan als gevolg van bodemdaling en een veranderende bedrijfsvoering en bodemgebruik."

De ontwikkeling van de veengebieden staat niet stil

De tijd van Jac. P. Thijssen: scheiding stad-land en kleinschalige landbouw voor regionale markt

Toename van verstedelijking en grootschalige landbouwproductie

Meervoudig gebruik van het buitengebied: opkomst recreanten, nieuwe natuur en agrarische wereldspellers

Bron: PBL
Nu
Waterpeil

Bron: PBL

www.pbl.nl

Drie soorten muizen in de Kalverpolder

In de Kalverpolder komen verschillende muizen soorten voor, de dwergmuis, de waterspitsmuis en de Noordse woelmuis. Ze zijn zeer klein en dus ook vaak moeilijk te zien, maar door goed te letten op vraatsporen kun je hun aanwezigheid overal waarnemen.

Dwergmuis

Tijdens het maaien van het riet op de terreinen komen we regelmatig een hangend nestje (zie foto) tegen van een dwergmuis.

Dwergmuizen leven in hoge graslanden en rietvelden. Het zijn net acrobaten, want ze zijn geweldige klimmers en ze gebruiken hun staart als 'houvast' door hem rond de rietstengels te slaan. Ze zijn erg schuw en ook zeer snel. Het nestje wordt hoog in de rietstengels vast gehangen zodat de kleintjes niet met het water in aanraking komen en muizenjagers minder snel toegang tot het nestje hebben. Als kraamkamer gebruiken ze een iets groter nest met één uitgang.

Ze eten hoofdzakelijk bessen, insecten, rupsen en zaden. Hun dieet volgt het seizoen. Ze planten zich vanaf april tot september voort. In de maanden juli en augustus worden de meeste jongen geboren. Vier of vijf jongen per worp. Slaapnesten zijn wat kleiner en hebben meestal twee in- of uitgangen. In de winter bevindt het nest zich dicht bij de grond.

Als je voor deze muis aan goed beheer wilt doen, dan kan je bij het maaien van het rietland hier en daar een klein stukje van de rietkraag laten staan zodat voor de muizen hun leefgebied gehandhaafd blijft.

Waterspitsmuis

De waterspitsmuis leeft solitair, is overdag maar ook 's nachts actief. Het leefgebied van deze muis moet glooiende oevers bevatten dus geen steile wallekanten of rietkragen, maar een geleidelijke overgang van land en water. Dat is voor deze muis noodzakelijk zodat hij gemakkelijk in en uit het water kan komen. Deze oevers hebben een ruige begroeiing en dus een mooi ontwikkelde vegetatie aan oever- en waterplanten. In het omringende water moet een grote dichtheid aan waterbeestjes voorradig zijn. Het voedsel bestaat voornamelijk uit insecten, waterslakken, kevers, vliesvleugeligen, larven en wormen. Maar hij eet ook kleine vissen, amfibieën en aas. Soms legt de waterspitsmuis een voedselvoorraad aan. Deze muizen eten per dag minstens hun eigen lichaamsgewicht en kunnen twee dagen zonder voedsel. Leeg gevreten huisjes van slakken kunnen als voedselrest op eetplaatsen van de waterspitsmuis worden gevonden, samen met andere voedselresten.

Waterspitsmuizen leven in ondergrondse hollen waar ze ook hun kraamkamer inrichten en de jongen 40 dagen zogen in het met gras beklede holletje. De waterspitsmuis kan zeer goed springen, klauteren, zwemmen en duiken. In de voortplantingstijd leven meerdere dieren voor korte tijd bijeen.

Noordse woelmuis

De noordse woelmuis is - net als andere woelmuizen - een vegetariër. Hij heeft

een brede kop en een lange staart en is meestal bruin van kleur. Hij heeft grote pootjes met duidelijke nageltjes. Zijn vraatsporen zijn in winter te vinden bij pitrus waar het groen om de stengel wordt gegeten; van de witte pit blijven ze af. Graafgangen verraden hun aanwezigheid.

De Nederlandse populatie wordt beschouwd als een overblijfsel uit de laatste ijstijd (10.000 jaar geleden). De noordse woelmuis kwam toen tot aan de Alpen en in Engeland voor. Bij het terugtrekken van het landijs is hij in West- en Midden-Europa vrijwel overal verdwenen. In Nederland heeft hij zich tot nu toe kunnen handhaven, hoewel het verspreidingsgebied ingekrompen is en steeds meer versnipperd raakt. Deze muizensoort leeft in hoge gras- of rietachtige vegetaties en vooral veel in natte terreinen, zoals rietland, moeras, zeer extensief gebruikte weilanden, drassige hooilanden, vochtige duinvalleien en periodiek overstromde terreinen. Doordat de noordse woelmuis geen watervrees heeft, kan hij goed eilandjes bereiken, waar hij dan vaak als enige woelmuis voorkomt. De noordse woelmuis is gevoelig voor concurrentie met andere woelmuizen. Hij wordt daardoor naar natte terreinen verdreven waar hij zich prima heeft aangepast.

De noordse woelmuis is 's zomers vooral 's nachts actief en 's winters meer overdag. De muis kan zeer goed zwemmen en duiken. De dieren kunnen goed graven, waarbij kleine 'molshopen' gevormd worden. Zijn voedsel bestaat uit allerlei plantendelen: groene delen van biezengras, riet en zeggen. Maar vooral 's winters ook schors, wortels en zaden. Heel af en toe wordt zijn maaltijd aangevuld met wat insecten. Ze leggen ook vaak ondergronds een voedselvoorraad aan om in slechtere tijd op te kunnen eten. Ze maken ondergrondse gangen met nest- en voorraadkamers waarbij bovengronds soms kleine molshopen ontstaan. De hollen zijn met 'paadjes' verbonden. Het nest kan zich ook bovengronds onder een riethoop bevinden; het bestaat uit mos en stukjes bies en gras. 's Winters worden grotere zorgvuldiger gebouwde nesten gebouwd dan 's zomers. Het is onmogelijk om aan de hand van pootafdrukken, knaagsporen, uitwerpselen en andere sporen de aanwezigheid van Noordse woelmuizen vast te stellen. Deze sporen lijken te veel op die van andere woelmuizen.

De Verneemspaak

Gedeelte Middel wordt fietsstraat

In Westzaan op de Middel bij het Freek Engelpad is in augustus 2015 een dodelijk ongeluk gebeurd. Na het ongeluk heeft de gemeente een bord geplaatst dat aangeeft dat fietsers vanaf het Freek Engelpad voorrang moeten verlenen aan verkeer op de Middel. De Fietserbond heeft daar bezwaar tegen gemaakt. Dit was voor Zaanstad reden om de Middel aan te passen. In de zomervakantie wordt het plan uitgevoerd; wij hebben ons bezwaar introkken.

Het stuk Middel tussen het Freek Engelpad en het fietspad naar Saendelft wordt een fietsstraat. De auto rijdt hier alleen als bestemmingsverkeer en moet voorrang verlenen aan de fietsers. Voor de vele scholieren die vanuit Saendelft naar het Saenredamcollege of het Sint

Michaelcollege fietsen is dit een wezenlijke verbetering. Een probleem is het hoogteverschil tussen de brug bij het Freek Engelpad en de Middel. We weten nog niet hoe dit opgelost gaat worden voor fietsers die vanaf de brug richting Westzaan gaan.

De Fietzersbond Zaanstreek is enthousiast over de oplossing met de fietsstraat. Zaanstad is een mooi stukje fietsinfrastructuur rijker!

Oostzaan, herinrichting Zuideinde en Kerkstraat

30 km, niet 50 km

De hoofdregel uit Duurzaam Veilig: houd voertuigen met grote verschillen in massa en snelheid uit elkaar. In steeds meer steden en dorpen gaat men er daarom toe over om binnen de bebouwde kom een 30 km-regime te hanteren.

Het Zuideinde is duidelijk een 30 km-gebied. Het gaat hier om een weg die midden in de bebouwde kom ligt met diverse kruisende wegen. De verkeersintensiteit is groot (13.000 motorvoertuigen per etmaal, aantal fietsers onbekend). Op deze drukke weg is het risico op ongelukken tussen fietsers en (vracht)auto's groot, er is geen ruimte voor gescheiden fietspaden. Bij 50 km is het

snelheidsverschil tussen fietser en auto zo hoog dat de gevolgen van ongelukken aanzienlijk groter zijn dan bij 30 km.

Ook voor de Kerkstraat van Kerkbuurt tot de Dors is 30 km een goede keuze.

Een ander argument is de leefbaarheid van de straat die bij 30 km veel gunstiger is. Een grote meerderheid van de bewoners is dan ook voorstander van de 30-km-maatregel.

Het Zuideinde is een belangrijke ontsluitingsweg voor Oostzaan. De doorstroming en dus ontsluiting is bij 30 km net zo goed als bij 50 km. Het is belangrijk dat de inrichting van de weg zodanig is dat 30 km past in de perceptie van de automobilist.

Inrichting 30 km-gebied

De Kerkstraat heeft in het begin een beschikbare breedte van 6,00 m en het Zuideinde van 6,60 m. Sweco, het projectbureau dat Oostzaan ingeschakeld heeft, stelt voor om fietsstroken aan te brengen. Maar vooral in de Kerkstraat is er weinig ruimte voor en worden de stroken zo smal dat comfortabel en veilig fietsen niet meer mogelijk is. Auto's zullen op gevaarlijk korte afstand de fietsers passeren.

Fietzersbond Zaanstreek

Milieuvriendelijke alternatieven voor vislood

Lood is een zwaar metaal dat niet thuishoort in het milieu. In de sportvisserij wordt veel lood gebruikt. Bij het vissen breekt het vissnoer wel een en blijft het lood in het milieu achter. Het lood gebruik dient aanzienlijk terug gebracht te worden. Er zijn alternatieven in de handel en zijn er voor redelijke prijzen vervangers te verkrijgen welke zijn gemaakt van steen, ijzer, glas. In het kader van verduurzaming van de sportvisserij heeft Sportvisserij Nederland een kleine steekproef

gedaan naar loodvrije alternatieven voor vislood. Inmiddels zijn wat resultaten bekend! De zijn te vinden op internet 'groeende markt voor loodalternatieven' het nadeel is dat de loodalternatieven veel duurder zijn.

Nacht van de Nacht

Op zaterdag 28 oktober a.s. wordt de klok een uur teruggezet. Veel milieugroepen vragen deze dag de aandacht voor de duisternis vanwege de vaak overbodige verlichting van wegen, tuinen en gebouwen.

KMZ vraagt ook aandacht voor de duisternis, met name voor de sterrenhemel en de nachtdieren. Ook dit jaar maken we weer een vaartocht door het Guisveld.

Een visser vertelt ons over de soorten vis en andere dieren die in de Zaanse wateren leven.

Wil u deze nachtelijke excursie met ons mee beleven? Op zaterdag 28 oktober

a.s. om 20.00 uur verzamelen in de werkschuur van Staatsbosbeheer, Middel 180 te Westzaan.

Voor de vaartocht is een beperkt aantal plaatsen beschikbaar.

U kunt zich opgeven via e-mail (kmz@dds.nl) of op de woensdagen bellen tussen 10.00 en 15.00 uur naar KMZ: 075-6353580

KONINKLIJKE NEDERLANDSE NATUURHISTORISCHE VERENIGING

De KNNV is een vereniging voor veldbiologie die natuurstudie, natuurbeleving en natuurbescherming wil bevorderen. Kernwoorden als duurzaamheid en biologische diversiteit staan hoog in het KNNV-vaandel. De KNNV biedt natuur- en milieueducatie d.m.v. lezingen, excursies, cursussen, kampen en reizen. De KNNV heeft veel actieve werkgroepen en een eigen uitgeverij.

Essentaksterfte

Essentaksterfte heeft zich vanaf de jaren '90 vanuit Polen naar West-Europa verspreid. Bladeren, takken en zelfs de stam van aangetaste bomen kleuren bruin en sterven af. In 2006 werd ontdekt dat de ziekte veroorzaakt wordt door een tot dan toe onbekende schimmel, die de naam *Chalara fraxinea* kreeg. De schimmel groeit in de houtvaten van besmette essen, waardoor de vaten verstopt raken en de takken en bladeren verdrogen en afsterven. Langzaam maar zeker verspreidde de ziekte zich over een groot deel van Europa. In 2010 wordt de ziekte voor het eerst officieel vastgesteld in Groningen en sindsdien heeft de schimmel zich razendsnel uitgebreid over Nederland. In het noorden van het land richt essentaksterfte al enorme schade aan. Niet alleen zien de kale bomen er troosteloos uit, ze vormen ook een gevaar voor wandelaars en passerend verkeer wanneer dode takken afbreken. De ziekte verspreidt zich op een natuurlijke manier, waarbij schimmelsporen zich laten verplaatsen door de wind. Maar door de handel in besmette planten kan de ziekte ook grotere afstanden afleggen. Vermoedelijk vormt de Noordzee een barrière voor de natuurlijke verspreiding van schimmelsporen en dus probeert Groot-Brittannië nu door strenge controles van planten en bomen de

essentaksterfte buiten de deur te houden. Waarschijnlijk komen de maatregelen te laat. Het is de schimmel al gelukt om de grens te passeren en een uitbraak te veroorzaken. Jonge en verzwakte bomen lijken gevoeliger te zijn voor de ziekte. Ook natte groeiomstandigheden, bijvoorbeeld in de onderbegroeiing van bossen, verhogen het risico op aantasting door de schimmel. Er is op het moment geen snelle manier om de ziekte aan te pakken. De aanplant van meer gevarieerde bossen,

dus verschillende boomsoorten door elkaar, kan op termijn wel helpen om de verspreiding van de ziekte te bemoeilijken.

Ook wordt gezocht naar cultivars van de es die minder gevoelig zijn voor de schimmel. In het Twiske en het Purmerbos staan veel essen waaraan je de taksterfte goed kan zien. In de onderbegroeiing staan veel jonge dode essen die dood zijn gegaan door taksterfte. Een sombere voorspelling is dat 90 % van de essen de taksterfte niet zal overleven.

ZAANSE ENERGIE KOÖPERATIE

De Zaanse Energie Koöperatie (ZEK) is een door vrijwilligers gedreven coöperatieve vereniging zonder winstoogmerk die duurzame energie propageert in de Zaanstreek. Hoofddoelstelling van de ZEK is: "elk huis in de Zaanstreek klimaatneutraal". De ZEK stimuleert de inzet van duurzame energie door middel van ondersteuning van duurzame projecten en ontplooit ook eigen initiatieven op dit gebied. De Zaanse Energie Koöperatie doet behalve aan wind ook aan zonne-energie en verkoopt onder de naam 'Zaanse Energie' nu zijn eigen opgewekte duurzame energie aan leden en andere belangstellenden (binnen en buiten de Zaanstreek). www.zaanse-energie-kooperatie.nl

ZEK gaat voor tweede zonnedak

Nadat de provincie Noord-Holland in 2012 het plaatsen van windturbines nagenoeg onmogelijk had gemaakt heeft de Zaanse Energie Koöperatie (ZEK) de focus verlegd van wind- naar zonne-energie. Het eerste zonnedak is in 2015 gerealiseerd op Manege Veldt in de Engewormer. De 242 zonnepanelen op dit dak produceren per jaar zo 'n 60.000 kilowattuur groene elektriciteit. Samen met de 100.000 kilowattuur van het Windpaard kan de ZEK dus circa 140.000 kilowattuur groene stroom leveren. Dat is goed voor 47 Zaanse huishoudens, uitgaande van een gemiddeld elektriciteitsverbruik van 3.000 kilowattuur per huishouden.

De afnemers van de ZEK zijn echter milieubewuste mensen, die zuinig met energie zijn. Daardoor bedient de ZEK meer dan 47 huishoudens met deze opbrengst. De levering van groene stroom moet echter wel in balans blijven met de opbrengst. Daarom is het bestuur op zoek gegaan naar mogelijkheden voor nieuwe projecten. Na onderzoek van diverse opties zijn ze in contact gekomen met Jan en Myrna de Wit, ondernemers van de biologische boerderij White Ranch aan de

Groenedijk in Assendelft. Jan en Myrna wilden hun schuur uitbreiden en voorzien van een nieuw dak. Hun wens was daarbij ook zonnepanelen te leggen voor eigen gebruik. Het dak wordt echter veel groter dan nodig is voor de 140 panelen van hen. Het bestuur van de ZEK is heel blij dat zij het overige dakoppervlak, goed om circa 460 zonnepanelen op te leggen, mogen gebruiken. Deze zullen naar schatting ongeveer 100.000 kilowattuur groene stroom opleveren. Dat zijn weer ruim 30 huishoudens die deze stroom kunnen afnemen.

ZEK heeft voor het project SDE+ aangevraagd. Op 1 juni zal bekend worden of deze subsidie wordt toegekend. Voor de financiering zullen de leden van de ZEK, net als bij Zonneveldt, weer mee kunnen doen als ze minimaal 6 maanden lid zijn. Het doorgaan van het project is afhankelijk van de subsidietoekenning. De minimale inleg bedraagt € 100,00 en de maximale 5.000,00. De looptijd is 15 jaar en de rente wordt op dit moment geschat op 3%. Beter investeren in duurzaam lokaal opgewekte stroom dan

sparen bij de bank. En beter voor het milieu in uw eigen buurt. Sluit u nu bij ons aan!

Erna van Gils

Voor meer informatie:
www.zaanse-energie-kooperatie.nl
of bellen naar 0633800429

contact@zaanse-energie-kooperatie.nl waarna u meer specifieke informatie krijgt toegestuurd.', 'Zaanse Energie Koöperatie', 'Postbus 114', '1539 AC Wormerveer', 'Telefoon: 06 33800429', 'info@zaanse-energie-kooperatie.nl', 'www.zaanse-energie-kooperatie.nl', 'Bankrelatie: Triodosbank', 'Rekeningnr.: NL01 TRIO 0254 706584', 't.n.v. Zaanse Energie Koöperatie', 'KvK Amsterdam: nr. 3019922', 'LID OF DONATEUR WORDEN?', 'Voor € 10,- per jaar bent u al donateur van de ZEK. U kunt zich aanmelden via de website of door uw bijdrage te storten op ons rekeningnummer. Wij hebben ervaring met crowdfunding waarmee het Windpaard en Zonneveldt is gerealiseerd.', 'Wilt u ook meedelen aan investeringen in duurzame energie? Dan dient u tenminste € 50,- in te leggen, conform de voorschriften van De Nederlandse Bank. Zes maanden na inleg kunt u deelnemen aan investeringen. Als u uw lidmaatschap beëindigt, wordt uw inleg teruggevoerd.'"/>

Geen Matisia cordata, maar een Paulownaboom

De boom van Meneer de Ronde uit Koog aan de Zaan (zie ook ZNMK voorjaar 2017) was geen Matisia cordata, maar een Paulownaboom

Het is lastig om met een enkel blad een boom op naam te brengen. Vooral als het blad zo groot is als een olifantenoor en de stam hol klinkt - en dan komt daarbij ook nog het verhaal bij dat die boom in een jaar tijd vier meter groeit. De buurman van meneer de Ronde sprak dit jaar met de curator van Burgers Zoo en foto's en blad werden naar hem opgestuurd. Dat gebeurde omdat de buurman van mijnheer De Ronde deze boom in de dierentuin had gezien. Het ging hier, volgens de curator, om een Matisia cordata. Het was dus een exoot, dachten we.

Echter, nu de boom bloeit blijkt dat het helemaal geen exoot is, maar een Paulowna. De boom heeft prachtige blauwe bloemen op het kale hout. En...in de bomengids van de ANWB staat dat nieuwe loten van de Paulownaboom bladen maken zo groot als een olifantsoor..

**Wilt u actief meewerken aan een beter milieu en uw leefomgeving,
vul dan de bon in en stuur naar:**

Kontakt Milieubeheer Zaanstreek
Kleine Tocht 4-A
1507 CB Zaandam
per e-mail kmz@dds.nl

- ☐ Ja, ik geef mij op als lid van Kontakt Milieubeheer Zaanstreek en krijg daarbij de Zaanse Natuur en Milieu Krant (€15/jaar)*
- ☐ Ja, ik wil meewerken aan de Zaanse Natuur en Milieu Krant* (verspreiding, lay-out, redactie, enz.)
- ☐ Ja, ik wil meewerken binnen het bestuur
- ☐ Ja, ik wil meewerken aan het beheer van het Zaanse landschap (riet maaien enz.)*
- ☐ Ja, ik geef mij op als abonnee van de Zaanse Natuur en Milieukrant (€6 per jaar)*

* Aankruisen wat van toepassing is

Naam: .....

Adres: .....

Postcode: .....

Woonplaats: .....

Telefoonnummer: .....

E-mail: .....

De oudste abeel van Noord-Holland is alsnog geveld

Het was einde 2006/begin 2007 toen er een aanvraag voor een kapvergunning stond in het stadsblad. Op de hoorzitting hebben we voor het behouden van de oude abeel gepleit, maar helaas, voor zo'n oudje met zoveel gaten werd toch de vergunning verleend.

Fred Rovers, Loek Vlaanderen en René Sman hebben samen gekeken naar de conditie van de boom en helaas konden wij niet op hoogte kijken, maar de conclusie was toch dat de boom nog wel tien jaar mee kon. Die tijd is dus nu voorbij.

De stichting Beeldentuin gaf de opdracht aan een bedrijf om naar de boom te kijken en zo nodig de boom te snoeien of te kappen.

Het werd een grote snoeibeurt, in onze ogen veel te rigoreus en er werden grote zaagwonden gemaakt. Want een abeel maakt weinig nieuwe takken aan.

De abeel bleef staan maar de kauwtjes waren gelukkig: hun broedhol bleef intact. Kontakt Milieubeheer Zaanstreek liet een bord maken met het silhouet van de abeel erop dat Riet Deerenberg tekende. Met het opschrift "De oudste abeel van Nederland".

In februari 2017 kreeg ik bericht dat de boom gekapt ging worden

vanwege de aanwezige honingzwam.

Twee kranen kwamen er aan te pas om de boom in plakjes

te zagen. De stam ging naar de houtzaagmolen 'het Jonge Schaaap', daar werd uit de stam een bank gezaagd en op de bank is het bord

geplaatst van 'de oudste abeel van Nederland' door de bomenstichting. De bank staat in de beeldentuin op de Lagedijk in Zandijk.

Gelukkig is er wel een stuk stam blijven staan, zodat de jonge loot daardoor behouden is.

Aan het stukje stam dat is blijven bestaan zijn 2 groeikernen te zien.

Waarschijnlijk heeft in de omgeving vroeger ook een abeel gestaan en zijn deze loten samen de basis geweest voor deze abeel.

De abeel was altijd voor mij een goed voorbeeld van een boom waaraan je kon zien dat een boom goed voor zich zelf zorgt. Waar door takbreuk holten ontstaan waren, had de boom extra hout aan gemaakt en dat was goed te zien omdat de stam op die plekken dikker was waar de boom zijn stevigheid probeerde te herstellen. Ook was het goed te zien hoe de kauwtjes de holle stam opvulden met hun nestmateriaal. Deze vogels waren wel van de rel toen hun onderkomen in de versnipperraar verdween. Ze hebben een week lang met veel kabaal rond het theehuis gefladderd.

We kunnen nog een tijd het afbraakproces van de stamrest gadeslaan. Hoe de wilgenhoutrups in de stamrest gaat leven en nog vele paddenstoelen het afbraakproces gaan bevorderen.

We hopen dat de nieuwe loot ook een hoge leeftijd gaat krijgen. Want oude bomen zijn vaak heel indrukwekkend.

Loek Vlaanderen

Situatie zomer 2006

BIJZONDERE BOMEN IN DE ZAANSTREEK

In deze rubriek willen we aandacht schenken aan een aantal bijzondere bomen welke in onze directe omgeving te vinden zijn. Een aantal daarvan heeft een bijzondere betekenis. Daar zijn bijvoorbeeld de herdenkingsbomen of jubileumbomen, die geplant zijn in de openbare ruimte of in een voortuin, of er zijn bomen die onze aandacht verdienen, vanwege hun bijzondere soort. Maar lang niet alle bomen zijn bij ons bekend. Wij zouden het op prijs stellen als U ons wilt helpen door deze bomen bij ons te melden. Stuur de informatie naar KMZ of bel naar Loek Vlaanderen 075-6288490 (mailen kan ook: KMZ@dds.nl). In de volgende uitgaven van deze krant zullen wij telkens aan een andere boom of boomsoort aandacht besteden.

Italiaanse populier

De Italiaanse populier (*Populus nigra* 'Italica') wordt ook wel de cipres van de lagenlanden genoemd, naar de gelijkenis met de cipressen in Italië. Vele schilders en (tuin-) architecten hebben zich hierdoor laten inspireren, o.a. Berlage en Cuypers. Zij plantten in Amsterdam tussen 1917 – 1925 veel populieren, o.a. langs de Appollolaan. De vormen en de kroon

van deze populier lijken op afstand op cipressen. De Italiaanse populier is een oude mannelijke cultivar van de zwarte populier. Vanaf 1655 vindt men deze op oude schilderijen. In Engeland komen ze sinds 1758 voor en in Nederland sinds 1884.

De Italiaanse populier heeft door zijn hoogte van 38 meter een goede weerstand tegen wind. Door zijn enorme zuilvormige kroon is hij wel de meest opvallende van alle bomen. De takken steken recht omhoog, de bladeren zijn klein, ruitvormig of driehoekig en hebben een gegolfde rand. In de winter kleurt de kruin oranje. Bij oude bomen zijn de plankwortels* opvallend.

In de Zaanstreek zijn ze vaak in rijen geplant of met drie bij elkaar. Bij trapveldjes als ballenvang. Op de begraafplaats aan de Zuiddijk staat een mooie rij Italiaanse populieren. De bomen waar nog niet aan is gesnoeid, waarbij de dode takken met mos zijn overgroeid, zijn de mooiste exemplaren. Deze staan aan de Kalverringdijk bij de ingang van het wandelpad.

* Plankwortels zijn wortels die stervormig, bovengronds onderaan een boom zitten en deze meer stevigheid geven.

